

Vakbonden en klassenstrijd

Editoriaal & inhoud

Ruben Ramboer

De laatste decennia keerden denkers zoals André Gorz, Antony Giddens, Chantal Mouffe of Antonio Negri het marxisme de rug toe met deze centrale stelling: de werkende klasse is niet (meer) de belangrijkste kracht in de strijd voor het socialisme.

Strategisch vertaalde dat zich in het beste geval in het vervangen van socialisme door radicale democratie; in het slechtste geval eindigde het via de derde weg bij "socioalliberalisme". Syndicaal werden vakbonden in het beste geval weggezet als een sociale beweging zoals

alle andere; in het slechtste geval als archaïsche bewegingen bekommerd om de economische belangen van een slinkende geprivilegieerde minderheid die gewoon wil consumeren. Politiek werd klassenstrijd vervangen door "het koppelen van strijdbewegingen" en "electorale allianties" om nieuwe groepen aan te spreken. De werkende klasse als motor van verandering werd vervangen door andere groepen - studenten, vrouwen, intellectuelen, de nieuwe sociale bewegingen of een te construeren "wij".

Daartegenover staat het offensief van het kapitaal met zijn neoliberale politieke

paladijnen. Voor hen is de klassenstrijd springlevend. Thatcher brandmerkte in de jaren 80 de mijnwerkersvakbonden als "*the enemy within*" en Reagan ontsloeg 11.000 stakende luchtverkeersleiders. Overal wordt de laatste decennia het recht op staken uitgehold door rechtbanken en deurwaarders die stakingen breken en stakers sanctioneren, door de invoering van de minimumdienst of door het misbruiken van oude wetten zoals "kwaadwillige belemmering van het verkeer". En Amazon geeft niet voor niets miljoenen dollars uit om te voorkomen dat in het bedrijf een vakbond wordt opgericht. De multimiljardair Warren Buffet twijfelt niet: "De klassenoorlog bestaat wel degelijk, maar het is mijn klasse, de klasse van de rijken, die de oorlog voert en we zijn die aan het winnen."

Klassenstrijd is een centraal concept in het marxisme. De geschiedenis van elke maatschappij is de geschiedenis van de klassenstrijd. En de bijzondere rol van de werkende klasse in de strijd voor socialisme heeft niets van een wensdroom, een te rijke verbeelding of arbitraire keuze maar vloeit voort uit een nuchtere analyse van sociale relaties. In het kapitalisme is de werkende klasse de enige klasse die haar emancipatie enkel en alleen kan realiseren door het opheffen van alle klassen. Als uitgebuide klasse is ze verwickeld in een systematische clash met het kapitaal. Als producent heeft ze enerzijds de macht om het productieapparaat stil te leggen en anderzijds de capaciteit om een nieuwe productiewijze op te bouwen op maat van mensen en natuur, in plaats van op maat van de

rijkdom van enkelingen. Om die redenen draagt de werkende klasse de toekomst van een klasseloze maatschappij in zich. Nieuwe technologieën, internet, diensteneconomie, globalisering en delokalisatie, diversiteit, scholing, nieuwe sociale bewegingen of de consumptiecultuur veranderen ten gronde niets aan die centrale plaats in het productieproces. Sommige van die zaken zijn hoogstens obstakels in de opbouw van de eenheid van de werkende klasse. Ook ondersteunde de arbeidersbeweging meer consequent dan welke elke andere maatschappelijke kracht ook de strijd voor vrede, dekolonisatie, democratie, vrouwenemancipatie, antiracisme ... Denken structurele vooruitgang te boeken op die terreinen zonder de arbeidersbeweging is tekenen voor een mislukking.

Er is gewoon geen sociale beweging die de macht van het kapitaal zodanig heeft bedreigd en kan uitdagen in de toekomst als de arbeidersbeweging. Sprekend is ook dat de vakbonden er *ondanks* 40 jaren neoliberaal offensief, ondanks al het vakbondsbashen bij elke syndicale actie, nog steeds overeind staan als de belangrijkste en grootste organisaties in de samenleving, die een stem geven aan de werkende klasse, verenigd tegen de patroon in de strijd voor betere loon- en arbeidsvoorwaarden, in de strijd om de maatschappij te veranderen. "De vakbeweging bezit een drievoudige kracht", schrijven syndicalisten Hilla Sor en Paul Lootens en in deze Lava. "Kracht in aantal, economische kracht en organisatorische kracht." Overigens wijzen enquêtes stevast uit dat ze veel meer vertrouwen van

de bevolking inboezemen dan de instellingen, de politieke partijen of de media. Neen, vakbonden zijn niet uit de tijd. En neen, staken is geen “verkeerd signaal” zoals Conner Rousseau, voorzitter van de Vlaamse social-democratische partij Vooruit verkondigde.

Game changer

De pandemie is een *game changer*. Hopelijk verdwijnen bubbels, knuffelcontact en sociale afstand snel uit onze dagelijkse gesprekken. Maar laat ons alvast één begrip uit deze beroerde periode in het geheugen gegrift blijven: de “essentiële beroepen”. Covid-19 plaatste de werkende klasse weer op de voorgrond. De working class heroes dwongen applaus af en stelden de captains of industry in de schaduw. We zagen wie de welvaart creëert en wie de samenleving doet draaien. Stakingen en syndicaal werk dwongen veilige werkomstandigheden af op de werkvloer. Het is zoals de communard Jules Vallès 150 jaar geleden schreef: “Het kapitaal zou sterven indien niet, elke ochtend, de raderen van zijn machines geolied worden met menselijke olie”. De pandemie onthulde zo opnieuw de centrale plaats van de werkende klasse in het productieproces, haar kracht en haar antikapitalistisch potentieel. De pandemie openbaarde ook een falende vrije markt en een staat die aan de kant staat van de 1%.

In deze Lava brengen we protagonisten samen van ACV, ABVV, FNV en CGT; de belangrijkste vakbonden uit België, Nederland en Frankrijk. Hoe zien zij de

syndicale uitdagingen in het post-pandemietijdperk? Welke syndicale strategie moeten de vakbonden kiezen tegen de patronale agenda en voor sociale verandering? Hoe verhouden ze zich tot de politieke partijen en politieke strijd? Hoe zullen ze schakelen om de defensieve strijd om te zetten in een offensieve? Wat te denken van het pleidooi voor een “nieuw sociaal pact”? En wat doen de vakbonden tegen een oprukkend extreemrechts?

08

Hillal Sor & Paul Lootens

Syndicale uitdagingen na de pandemie

De pandemie versnelde de economische crisis die zich al aankondigde voor de komst van het coronavirus. Algemeen secretaris van Metaalbewerders Wallonië-Brussel, Hillal Sor (MWB, ABVV) en voormalig voorzitter van de Algemene Centrale Paul Lootens (AC, ABVV) updaten in die context enkele uitdagingen voor een offensief syndicalisme: klassenbewustzijn ontwikkelen, de wetten van de markt overstijgen, de straat op, eenheid en het herdenken van de relatie met de politiek.

24

Nic Görtz

Ontsnappen aan de fetisj van het sociaal overleg

De regering Charles Michel huldigde het “primaat van de politiek”, de regering De Croo - Dermagne zweert naar verluft opnieuw bij het “sociaal overleg”. Maar dat overleg is, zo toont de geschiedenis, zeker geen vreedzaam ondersje en nog minder een doel op zich. Voor Nic Görtz is het hoogstens een maatstaf voor de krachtsverhoudingen. Overlegsyndicalisme duwt de vakbonden naar een lijdzaam pragmatisme.

38

Laurent Brun

“We hebben nood aan een syndicalisme dat de samenleving verandert”

Laurent Brun is algemeen secretaris CGT spoor in Frankrijk. Hoofdredacteur van Solidair Michaël Verbauwheide praat met hem over de pensioenstrijd, Macron, extreemrechts, de talrijke lokale overwinningen, het stakingswapen, het groot “sociaal pact” als rookgordijn, de illusie van een politiek neutrale vakbond en de combinatie van overstocks aan graan met tekort aan bloem. Wil de vakbond weer een grote algemene overwinning, dan moet ze een maatschappelijk alternatief op tafel leggen.

52

Cinta Groos, Khadija Hyati & Ron Meyer

Naar het einde van het “poldermodel”

Samen met drie syndicalisten van de Nederlandse vakbond FNV doorprijkt Geert Haverbeke (verantwoordelijke syndicale relaties, PVDA) het mythische “poldermodel”. Een gesprek over groeiende ongelijkheid door het eindeloze polderen, de cruciale werkers, de metaalwerkers van Tata Steel en de schoonmakers op Schiphol, de Dutch dream, de wet op de loonvorming en de verdeel-en-heers van Wilders en Baudet.

66

Daniel Zamora

DE VERMARKTE GELIJKHEID

Halverwege de 20^e eeuw werden markt-socialisten en neoliberalen het eens dat de optimale organisatie van de economie enkel mogelijk was middels het prijsmechanisme. Voordien werd bij sociaal-democraten en zelfs bij economen van de neoklassieke strekking over die kwesties nog gesproken in termen van collectief overleg en een staat die de behoeftes moest inschatten. Socioloog Daniel Zamora gidst ons doorheen de debatten en toont de dramatische gevolgen van dit marktfundamentalisme, de Derde Weg en het "New Public Management". Willen we daarvan af, moeten we opnieuw de markt teer discussie stellen. Kwesties als de vergrijzing of de klimaattransitie kan je niet overlaten aan de markt, maar vereisen bewuste politieke, democratische keuzes.

76

Annelien De Dijn

HOE CONSERVATIEVEN "VRIJHEID" KAAPTEN

Historica Annelien De Dijn publiceerde dit jaar *Vrijheid, een woelige geschiedenis*. In gesprek met politicoloog en filosoof Anton Jäger en historicus Daniel Steinmetz-Jenkins schetst ze de grote lijnen van haar buitengewoon overzicht van twee millennia denken over vrijheid. Oorspronkelijk stond vrijheid voor de vrijheid van het volk om zichzelf te

regeren. Socialisten bouwden verder op dat idee van democratisch zelfbestuur, maar door conservatieven en liberalen werd de idee van vrijheid als individuele bescherming tegen de staat dominant. Het vrijwaren van elitaire belangen ligt aan de oorsprong van die evolutie.

88

David Hollanders

GELD GENOEG, MAAR VOOR WIE?

Het boek *The Deficit Myth* van econome Stephanie Kelton kent wereldwijd hevige voorstanders en nog hevigere tegenstanders. In haar bestseller houdt de voormalige medewerkster van Sanders een pleidooi voor monetaire financiering wat inhoudt dat de centrale bank geld bijdrukt en aan staten *schenkt*, in plaats van het aan hen te *lenen* via de banken. Volgens econoom David Hollanders zijn er voordelen aan monetaire financiering maar is die, zeker in de EU, een wensdroom. De euroconstellatie verbiedt monetaire financiering en het kapitaal en de ECB verkiezen schuldfinanciering om arbeid en staat te disciplineren. Hollanders wijst ook op de ernstige inflatierisico's, evenwel met geheel andere argumenten dan rechtse economen.

106

Jason Brownlee

Schaduwoorlogen en de winsten van de wapenindustrie

Tijdens het 245-jarige bestaan van de VS was dat land 227 jaren in oorlog. Professor buitenlandse politiek Jason Brownlee toont hoe president Biden de schaduwoorlogen van Obama en Trump zal voortzetten. Die laatste trok troepen terug uit verscheidene landen maar ging wel intenser bombarderen. Biden zal net zoals zijn voorgangers de goede regeringen van de slechte onderscheiden op basis van hun gehoorzaamheid aan het door de VS geleide kapitalisme. De wapenindustrie wrijft zich al in de handen.

152

Ryan Zickgraf

CYBERPUNK HEEFT EEN REBOOT NODIG

De cyberpunk van weleer weerspiegelt onze eigen samenleving door een *high-tech* lens die alle sociale tegenstellingen uitvergroot en verscherpt. Verpakt in een futuristisch omhulsel kaartte het vervreemding, klassentegenstellingen en de almacht van monopolies aan. De commercialisering van het genre leidde echter tot een stelselmatige afzwakking van deze insteek. In de game *Cyberpunk 2077*, het favoriete speeltje van techno-miljardair Elon Musk, zijn alle maatschappijkritische hoekjes afgevild ten gunste van hersenloze nostalgie.

130

Tricontinental Institute

Vijay Prashad &

Renata Porto Bugni (eds.)

De hybride oorlogen van de VS tegen China

De Amerikaanse elite ziet de opgang van China als een existentiële bedreiging voor de leiderspositie van de VS. Dat China de fabriek van de wereld werd, was tot daaraan toe; maar China als de toonaangevende technologieproducent is een heel ander verhaal. Een studie uitgegeven door Vijay Prashad en Renata Porto Bugni van Tricontinental (Internationaal instituut voor Sociaal Onderzoek) toont hoe de VS zich met hybride oorlogen (niet-militaire oorlogsmiddelen op het vlak van informatie, diplomatie, economie en politiek) verzet tegen zijn aftakelingsproces.